СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ
OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION
ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLIV. Ч. 86. Джерзі Ситі, Н. Дж., вівторок, 14-го квітня 1936. — VOL. XLIV. No. 86. Jersey City, N. J., Tuesday, April 14, 1936. THREE CENTS

РОЗКРИВАЮТЬ ШПИГУНСЬКУ СІТКУ ФАБРИКАНТІВ СЕРЕД РОБІТНИКІВ

ВАШИНГТОН. — На слідстві, що його веде субкомітет сенатського комітету для справ праці й виховання, ставав між іншими Джеймс Дж. Молен, бувший робітник сталевої фабрики підприємства „Карнеґі-Илинойс Стіл Ко.", у Клертоні Па., та розповідав докладно, як Джордж Рок, асистент президента підприємства „Г. С. Фрик Ковк Ко.", а давніше урядовець департаменту судівництва, організував шпигунську систему серед робітників у фабриці у Клертоні.

Свідок заявив, що Рок та ще два інші чоловіки, з котрих один назвав себе Сірсом, а другий Генинґом, пропонували йому останнього січня платити по 50 долярів тижнево, якщо він згодиться доносити їм про те, що думають і як орґанізуються робітники. Свідок розказував докладно, яку розмову він мав з цими трьома людьми і як він боровся в душі між бажанням бути вірним своїм товаришам праці та страхом перед роботодавцями.

Свідок заявив далі, що він остаточно згодився стати шпигуном, та дістава за це по 50 долярів тижнево, але за кождим разом, як дістав заплату, вкладав її до коверти й депонував її в руки директора питсбурської окружної робітничої ради, бо не хотів собі рук валяти „крівавими грішми". Тепер він дістав ці коверти назад і предложив їх конґресові як залучники до своїх зізнань.

ВИСИЛАЮТЬ БОМБИ ПОЧТОЮ.

ВИЛКС БАРЕ (Па.). — Ціла округа чорного вугля заворушилась на вістку, що хтось вислав почтою до ріжних людей бомби. Від одної такої бомби згинув Майкел Ґелеґер, що наглядає над римо-католицьким цвинтарем св. Марії. Ранених досі є 4 особи.

Бомби буля вислані в скриночках, у яких звичайно роблять великодні дарунки з циґар.

Поліція не знає ще докладно, хто це вислав та проти кого звернений був замах. Догадуються тільки, що замах був звернений проти орґанізаторів вуглевих робітників, бо в той самий час, як доручувано посилки з бомбами, хтось підпалив приходство римо-католицької церкви св. Марії, де парохом є о. Дж. Дж. Керен, відомий прихильник майнерів.

МЕКСИКАНСЬКИЙ УРЯД ПРОГАНЯЄ БУВШОГО ПРЕЗИДЕНТА.

МЕКСИКО. — На приказ мексиканського президента Карденаса прогнано з Мексика ґенерала Плютарка Каєса, що був колись президентом Мексика та є й нині одним з найвизначніших мексиканських провідників.

З ним арештовано й вислано поза границі краю його 4 помічників: Моронеса, Леона, Ортеґу й Тапію.

Їх арештовано в ночі. Війська оточили їх доми, арештували й приказали їм бути готовими всісти раненько на літак коло столиці.

Вигнані з рідного краю мексиканці прибули літаком до американського міста Бравнсвилу, в стейті Тексас. При висіданню вони подали публичну заяву, що, мовляв, Карденас одинокий є відповідальний за це нарушення конституційних прав, що Карденас від року вже управляє в краю демаґоґією та що він хоче завести колективну систему управи землі на зразок російський.

ПЕРЕВЕЗЛИ ЩАСЛИВО „ВЕЛИТЕНСЬКЕ ОКО".

ПАСАДЕНА (Каліфорнія). — До каліфорнійського Інституту Технольоґії доставлено вже „велитенське око", себто 200-цалеву сочку, що її відлито в скляній гуті в Корнинґу, Ню Йорк.

Чи перевіз відбувся без шкоди, переконаються доперва по докладнім огляді.

ВАЖНЕ ВІДКРИТТЯ ДЛЯ КОМУНІКАЦІЇ.

МИНЕАПОЛИС, (Минесота). — Урядники підприємства „Минеаполис Ґез Лайт Ко." перевели пробу й переконалися, що автомобіль можна порушувати силою, витвореною природнім ґазом.

До проби вжито звичайний автомобіль, у котрім одначе пороблено невеличкі зміни в машинерії, щоб замісць ґазоліни палити в ньому ґаз. Автомобіль розвинув скорість у короткім часі і їхав гладко.

ЗАГАДОЧНЕ ВБИВСТВО.

НЮ ЙОРК. — Чотири малярі й сторож камениці під ч. 22 Бікмен Плейз відкрили в пятницю передполуднем у мешканню Луиса Титертона, урядника радіового підприємства „Нешенел Бродкестінґ Ко.", тіло 34-літньої жінки Титертона, що лежало в ванні у купальні.

Всі признаки показували, що пані Титертон згинула, насильно удушена. В кімнаті були сліди завзятої боротьби. Двері мешкання були відчинені.

Пані Титертон була відома як авторка.

НІМЕЦЬКІ ЧАСОПИСИ ПОЗА МЕЖАМИ НІМЕЧЧИНИ.

Обчислили, що поза межами Німеччини виходить тепер 1,700 німецьких часописів. З того припадає: на Швецію 444, в Чехословаччині виходить 244 німецькі часописи, в Австрії 236, в Злучених Державах 174, у Франції 78, в Румунії 70, в Польщі 57, в Бразилії 56, в Советах 40, в Арґентині 32, в інших европейських та заморських державах 209.

НЕВДАЛА ВТЕЧА ВЯЗНЯ ЗІ СУДУ.

Дня 1. березня у Кремянці на засіданні рівенського окружного суду перед оголошенням присуду підчас судової розправи проти 20 мешканців м. Вишгородка, обвинувачених за те, що 10. й 11. червня 1935 р. силою не давали переробити церкву на костел, один з обвинувачених, Володимир Драганчук, 19 років, будучи вже засудженим по другій розправі на 7 років вязниці, вибрав підчас перерви відповідний момент, перейшов спокійно на очах поліції і всіх присутніх через судову салю, раптово вискочив з партеру у відчинене вікно на вулицю та кинувся втікати. Його конвоїр-поліцай також скочив у вікно і почав його доганяти. За пів години Драганчука зловили і повернули закованого й потовченого до судової салі, де суд відчитав йому присуд про засудження його на 2 і пів року вязниці. Решта обвинувачених відповідала з вільної стопи і їх засудили на вязницю від 2 років до 5 місяців. За цю втечу грозить Драганчукові додаткова кара арешту до 6 місяців.

ЩО ДІЄТЬСЯ НА ВОЛИНІ?

Польський урядовий тижневик „Волинь" повідомляє: Дня 26. лютого в год. 19 постерункові П.П. Юзеф Крулік і Кароль Керніцький надибали в селі Любча, пов. Луцьк, у хаті одного селянина, знаного з комуністичних поглядів, кількох підозрілих людей. У хвилині коли поліцаї ввійшли до хати, впали два стріли, від яких згинув постерунковий Крулік. Тоді постерунковий Керніцький ужив зброї, вбиваючи Архипа Павлюка і раняче другого учасника зібрання. Інші втекли. За втікачами пустилася негайно погоня. В ночі на 28. лютого в селі Невільно поліційна стежа, що брала участь у погоні, зустріла трьох незнаних людей, які на заклик: стій! дали до поліції кілька стрілів. Тоді поліція вжила зброї, вбиваючи одного з них. Убитим показався Андрій Грицюк, караний 2-літньою вязницею за комуністичну діяльність.

СЕСТРА СТРІЛЯЄ ДО БРАТА.

Крівава родинна драма трапилася в Кривчичах коло Львова. Між 35-літньою Францішкою Павлячківною і її 26-літнім братом Казимиром дійшло до гострої колотнечі на маєтковому тлі. В одній хвилині Павлячківна витягнула з шуфляди револьвер і стрілила чотири рази до брата, важко його ранивши. Раненого перевезли до лічниці. Павлячківна сама зголосилася в поліції, де віддала револьвер і оповіла про цілу подію.

ШКОЛА ДЛЯ СПІКЕРІВ У ФРАНЦІЇ.

В Парижі відкрили недавно школу для спікерів. У цій школі вчать спікерів передусім вимови чужих мов. Всі спікери, що слухають лекцій у цій школі, знають по кілька чужих мов, але їхня вимова викликала останніми часами скарги збоку чужинців у Франції і за кордоном. Цю школу спікерів ведуть чотири професори — англійської, німецької, еспанської та італійської мови. Навчання ведеться дискусійно-практичною методою.

„БІБЛІОТЕРАПІЯ".

Відомий мадридський лікар д-р Лясе деля Веґа, основник лічничих бібліотек в Еспанії, ствердив, що читання деяких книжок, що своїм змістом примінені до психіки хорого, впливає на приспішення його видужування або на лагідніший перебіг недуги. Д-р Веґа рішив виготовити напрямні, згідно з якими мають бути комплєтовані лічничі бібліотеки, цебто відповідно до роду недуги та до психічного стану, викликаного нею у хорого. Теорії д-ра Веґи викликали живий відгомін у лікарських кругах Еспанії та велике заціkавлення за кордоном.

ПЕРЕНОШЕННЯ МОЗКІВ ЗЕМНОВОДНИКІВ.

Переношення (трансплянтація) мозку з одного звіряти на друге належить до найтрудніших опирацій і досі вдалося тільки в найнижчих звірят. Недавно німецький професор д-р Ґірсберґ з бреславського університету взявся до перещіплювання мозків земноводників (з яких у нас найбільше знані є жаби). Трансплянтації вдавалися тим краще, чим у молодшій стадії розвитку були земноводники. В той спосіб доводив проф. Ґірсберґ до того, що зросталися з собою частини мозків осібняків, що належали до зовсім ріжних родів. Найзамітніше є те, що з перенесеним мозком переноситься також інстинкти, що є зовсім чужі для даного роду звірят. Так сталося по операції жаби лучної й землянки звичайної (званої також часниковою жабою).

ЇЖАК НЕВРАЗЛИВИЙ НЕ ТІЛЬКИ НА ЇДЬ ҐАДЮКИ, АЛЕ ТАКОЖ І БДЖОЛИ.

Давно вже відомо, що їжакові не шкодить їдь гадюки. Недавно перевела французька дослідниця М. Фізалікс проби, щоби переконатися, чи їжакові шкодить укушення бджіл. Проби зроблено з цілою низкою їжаків, що одержали до 52 укушення жала так, що скількість їди дійшла до 15—16 тисячних ґрама. У всіх їжаків, що на них зроблено проби, не помічено ніяких обявів затроєння. Іншим знову контрольним звірятам встрикнено під шкіру витяг із жального апарату бджоли. І хоч цей витяг мав іще більшу скількість їди (як перечислити на чисту їдь), то в їжаків не виступили ніякі обяви затроєння. Ці досліди пані Фізалікс виказують, що їжак не є вразливий на їдь жала бджоли й то два рази більше, як на їдь гадюки.

СКІЛЬКИ ПРОПИВАЮТЬ У ПОЛЬЩІ НА ВЕЛИКДЕНЬ?

Підчас соймової дискусії над монополями референт пос. Гутен-Чапський сказав, що буджет алькогольного монополю в цьому році повинен бути більший на 7 міліонів, бо припадають у ньому два великодні, а за святочний час монополь зискує коло 7 міл. зл. Стільки пропиває Польща підчас Великодніх Свят.

ҐРАБІЖНИЦЬКИЙ НАПАД.

Три узброєні бандити напали на дім Трифона Яблонського в Дубні та зажадали від нього видачі грошей. Один з бандитів ранив важко Яблонського. Діставши 400 злотих, бандити втекли.

АРЕШТУВАЛИ ОШУКАНЦІВ.

Біля палестинського бюра при вул. Коперника у Львові арештовано ошуканців, Аврама Вестера з Варшави і Фішля Марґулієса з Лодзі, що при помочі коперт окрадали жидівських еміґрантів.

ЖИДІВСЬКИЙ ДІЯЧ ДЕФРАВДАНТ.

В жидівських політичних колах викликала велике враження втеча м-ра Давида Бойка, провідника орґанізації ціоністів. Він щез зі Львова, спроневіривши поверх 70 тисяч зл. Поліція розписала за ним стежні листи.

ЛІБІЙСЬКА ПУСТИНЯ ВІДКРИВАЄ СВОЇ ТАЙНИ.

Ще перед пятнацятьма роками нутро Лібійської пустині було зовсім невнане. Як було подивишся на карту тих просторів, що є більші як поверхня Східньої України, то видно було на них одну білу пляму. Нині воно змінилося завдяки автомобілям, в першу чергу новим моделям марки Форда. Нові форди відзначаються тим, що є легкі й сильні. А як ужити нових опон, що є широкі 23 центиметри, то не страшні навіть для них піски. Такими автами можна вибиратися в дорогу малими ґрупами на три тижні. На ці авта можна забрати достаточну скількість води й бензини на 2,000 кільометрів. Такі авта уможливили прослідити околиці, до яких досі не доходила людська нога не тільки тому, що там нема води, але, що ще важніще, паші для верблюдів. Показалося, що колись Лібійська пустиня була заселена. Але вже 4,000 літ перед Христом більша частина Лібії була така пуста як нині. По печерах знаходяться мальовила зперед 5,000—4,000 літ перед Христом. Лишив їх нарід пастухів, що жив по хатах і печерах, уживав луків і стріл, своє волосся прикрашував перами, мав уже якісь релігійні думки й вів родинне життя. Нинішня найбільша оаза Лібійської пустині, Харґа, має 8,000 мешканців. В ній паде дощ раз на 10 літ.

Найбільшим завданням наукових експедицій буде лишатися на тім самім місці кілька тижнів і видобувати на денне світло праісторичні документи та студіювати піскові формації. Не легко воно, тому, що неодно таке місце віддалене 150 і більше кільометрів від найближчого місця з водою.

ВЕРШОК МОСКОВСЬКО-БОЛЬШЕВИЦЬКОГО ЛИЦЕМІРСТВА

МОСКВА (Росія). — „Ізвестія" розписуються широко про виступи в Москві українського державного театру з Києва. Найбільше підкреслюють те, що театр дав російську оперу Римського-Корсакова „Снежку". При тій нагоді лютують на українських націоналістів, що намагаються відірвати українську культуру від „рідного ґрунту", себто від московських впливів.

При кінці „Ізвестія" жаліють над „бідними, безпросвітними, українськими масами", що живуть поза Советами, не маючи ніде нагоди просвітитися, бо, на думку Москви, одні тільки Совети дають змоґу розвиватись українській культурі.

ХТО БУДЕ НАСТУПНИКОМ О. Д-РА МАСЦЮХА.

ЛЬВІВ. — Ходять вісти, що по померлім апостольськім адміністраторі для Лемківщини, о. д-рові Масцюхові, буде назначений такий адміністратор, що буде відповідати вимогам, які ставить до цього становища Юр (себто митрополит Шептицький).

ЩЕ ПРО АПЕЛЯЦІЙНУ РОЗПРАВУ ПРОТИ БАНДЕРИ І ТОВАРИШІВ.

ВАРШАВА (Польща). — Апеляційний трибунал розглядав апеляцію, внесену проти присуду, виданого проти Бандери і товаришів за вбивство міністра Перацького. Трибунал рішив допустити на внесок оборонця д-ра Льва Ганкевича нових свідків: Степана Кусьпіся і Степана Долинського. Крім того рішив трибунал звернутися до слідчого уряду в Варшаві за летючками, що появилися були в Варшаві негайно по вбивстві Перацького. Суд звелів спровадити на апеляційну розправу всіх обвинувачених. Розправа відбудеться 27. квітня.

АРЕШТУЮТЬ І ТИХ, ЩО ГОВОРЯТЬ ПРО ГОСПОДАРСЬКІ СПРАВИ.

ЗБОРІВ (Галичина). — У селі Кабарівцях, повіт Зборів, арештувала польська поліція агронома Філії „Сільського Господаря", інж. Філінського, та відставила його до судових арештів. Арештування відбулося підчас викладу, в якім подавано селянам господарські поради. В подібний спосіб арештовано в Зборові Ореста Пригоду, інструктора Хліборобського Вишколу Молоді „Сільського Господаря", і Кордубу, техніка Районової Молочарні.

Кажуть, що ця акція є випливом польської нагінки, зверненої в Галичині на цілковите знищення господарсько-орґанізаційного українського дорібку.

ПОЛЬСЬКА ПРЕСА ФАНТАЗУЄ ПРО УВО.

ЛЬВІВ. — „Діло" подає з журналістичного обовязку переклад статті, яку помістив краківський часопис „Ілюстровани Курєр Цодзєнни", а в якій нібито „добре поінформований" автор розписується про реорґанізаційні пляни Орґанізації Українських Націоналістів. Пишеться там, що тепер буде основно змінена тактика ОУН. „Бойова акція" буде ведена окремо і буде цілковито відділена від „небойової" роботи. Це на те, щоби були краще збережені тайни орґанізації. В рядах бойовиків будуть залишатися тільки такі люди, що є певні на 100 відсотків, з походження виключно інтеліґенти. У проводі поодиноких орґанізаційних ґуртів будуть стояти добре законспіровані люди, які мають за собою добру школу і відповідні проби. Коли йде про пропаґанду, то буде оминатися нелеґальну акцію, яка непотрібно збільшує число жертв. Сепаратистичні та конспіративні гасла будуть поширювати при помочі леґально існуючих станиць. Обмежиться конспіраційну літературу, бо вона уможливлює владі деконспірувати акцію. Пропаґанду друком будуть вести при помочі леґальних видавництв. Для терористичної й саботажної акції буде відновлена Українська Військова Орґанізація (УВО), яка буде цілком відмежена від політично-пропаґандової акції. Бойовики будуть уживані виключно тільки для терористичної акції. Польський часопис подає, що вже видано прикази, щоб у найближчому часі наново повести бойову і пропаґандивну акцію.

„ЗОЛОТИЙ КОЛОС" РОЗВИВАЄТЬСЯ.

ЛЬВІВ. — Одинока кооперативна львівська пекарня, „Золотий Колос", що зачалася дуже скромно, розростається. Вже перейшла з ручної на механічну. Через те печиво покращало. В 1935 р. випекла пекарня понад 40 ваґонів муки. В пекарні є занятих 25 осіб. Тепер приступила кооператива вже і до свого власного млива збіжжя.

В цілій Галичині є 35 українських пекарень, з того 7 кооперативних.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jeresy City, N. J. on March 30, 1911 under the act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЧЕРЕЗ ЩО ГИНЕ ЕТІОПІЯ

Кілька днів тому італійський уряд розголосив по світі, що італійській армії в Африці вдалося завдати рішаючий удар етіопській армії.

Як це ми добре знаємо із світової війни, у таких донесеннях власних побід звичайно багато самохвальби. Цим разом одначе італійські вістки приймають за правду.

Етіопська невдача важна для висліду війни. До столиці Етіопії італійській армії ще далеко. Навіть якби не було ніякого збройного опору, то італійська армія мала би перед собою ще багато перешкод до поборення, хочби тільки самої комунікаційної натури. Та всетаки дотеперішні доспіхи італійської армії не дозволяють багато сумніватися в остаточний розгром Етіопії. Через те вже нині люди збирають підсумки цеї цікавої війни та пробують відкрити причини розгрому Етіопії.

Кореспондент „Манчестер Ґардієна" в Адіс Абабі малює в своїх кореспонденціях образ Етіопії у війні, який дає нам деякі причини розгрому.

Передовсім підчеркує він невиробленість етіопців у міжнародніх справах. Як почалась італійська інвазія, в них загоріла ненависть до наїзників. Одначе ця ненависть зверталася не проти італійців, але проти всіх білих людей. Значить, етіопці ненавиділи не тільки своїх ворогів, але й своїх приятелів. Треба було багато жертв з боку шведів, анґлійців і американців, щоб навчити трохи етіопців відріжняти білих ворогів від білих приятелів.

Наїзд Італії на Етіопію сконсолідував етіопців. З малими винятками етіопці забули на ріжниці між своїми племенами й солідарно станули до оборони рідного краю. При своїй відвазі вони становили поважну бойову силу. Вони скоро вчилися, як воювати з літаками і тенками.

Одначе їх воювання терпіло через відсталість краю. Передовсім Етіопія не має відповідних доріг. Проти неї стоїть армія з усіми модерними засобами комунікації, а Етіопія пробує боронитися з дорогами, що нагадують середні віки.

До того її армія зорґанізована на середньовічний, февдальний спосіб. Правильної армії, що б'ється коштом держави, є всього 40,000. Решта це приватні армії февдальних панів. Армія не має правильного провіянту, а живе з данин племен у бойовій смузі. Амуніція вся йде з заграниці.

Це все дає нам згрубша натяк на причини розгрому Етіопії. Маємо з одного боку небогату наїзну державу, але засоблену в усі модерні воєнні причандали й середники. Маємо з другого боку край, знаменито боронений природою, з бойовим народом, що спустився на природну оборону й у своїм самодурнім переконанню, що його ніхто не може добути, задрімав на середньовічнім рівні розвою. Звісно, як жертва неспровокованого наїзду він може мати симпатії світа, але як далеко можуть ці симпатії сягати, коли народ не проявив такої енерґії, якої вимагає модерний світ?

О. Сновида.

ЗМІСТ КОМУНІСТИЧНОЇ АКЦІЇ В ГАЛИЧИНІ.

З централі комуністичного Інтернаціоналу дано гасло: підсилити діяльність партії в Европі взагалі, в „фашистівських" державах, до яких зачислено і Польщу, зокрема.

Притім, знаючи з досіду, як тяжко прищепити серед західньо-европейських і навіть азійських народів ідею комунізму, постановлено грати на моменті національнім. Особливо в країнах, де панує національний гніт.

І так, на останнім, VII, зїзді Комінтерну м. і. постановлено зайнятися бідними покридженими німцями в Чехії. Підтримуючи Чехію як союзницю в боротьбі проти „світового фашизму", Москва рівночасно уймається за чеськими німцями; вірна своїй методі: завше старатись упекти дві печені наraз. В журналі **Комуністическій Інтернаціонал** (ч.2) читаємо, що чехи повинні ліпше відноситися до своїх німців, бо інакше „штовхнете їх в обійми ірредентизму", в обійми Гітлера. Німці мусять дістати права мови, культури і т і. — переконують свого союзника москалі. Щиро? Напевно ні. Бо що з тою мовою і культурою „менше культурних народів" стається, коли вони дістануться під комуністичну диктатуру пануючої нації, про це все добре знаємо на блискучім прикладі СССР. Але демаґоґія передусім: треба єднати всіх бодай обіцянками... Тимбільше, що національний момент грає тепер таку видатну ролю в житті народів.

Ту саму тактику поручають комуністи і супроти Фінляндії. Фінляндія — країна глибоко і жертвенно патріотична. На цім патріотизмі поломив колись неодин зуб царат. Неодин зуб зломив і большевизм. Отже до цеї делікатної теми підходять обережно. На VI. зїзді компартії Фінляндії ця партія, себто платні аґенти Москви серед фінів, ухвалила таке: „Необхідно, йдучи за вказівками Димітрова, ясно показати, що боротьба робітничої кляси проти буржуазного шовінізму не має нічого спільного з національним нігілізмом, із зневажливим відношенням до власного народу і до його долі (цікаво, що з такими обвинуваченнями комунізмові доводиться мати діло! — О. С.). Навпаки, і в Фінляндії клясовосвідомі і революційні робітники особливо близько приймають до серця свобідну і щасливу будуччину свого народу", а тому, хоч і зо скреготом зубів, доводиться большевикам кричати голосно про свій патріотизм у Фінляндії. Але рівночасно накликають до ліквідації патріотичної буржуазії, яка нібито „обдурює нарід" і т. п. І тут большевизм іде з масами під фальшивим прапором, під маскою.

Нарешті—і це нас найбільше обходить — те саме робиться в Галичині. Від кількох місяців комуністи, що сиділи по каварнях, похнюпивши носа, нагло ожили. Відбуваються сходини, наради, потворилися комуністичні танцульки, зявилися нові комуністичні орґани, як „Голос Покуття", „Знання" й інші. Появилася комуністична дешева бібліотечка, де безчеститься і плюгавиться все, дороге українцям, напр. память Крут і т. п. А разом з тим бувші новошляхівці порозлазилися по нібито буржуазних часописах, щоби згідно з наказами Комінтерну замасковано проводити свою давню роботу, аґітуючи коли вже не просто за комунізм, то хоч проти гітлеризму та за бідне жидівство, за Етіопію, а старанно замовчуючи режім терору в СССР. І всі ці добродії страшенно кричать про свою вірність нації, щоб тільки та нація наплювала на своїх провідників і пішла за „ґеніяльним Сталіном". Цікаво, що цю роботу досі толерувала польська влада в Галичині, а навіть їй потурала, висуваючи проти українства москвофільського і большевицького страшака, щоб і тим способом ослабити і здеморалізувати силу тих, з якими нібито робиться „угоду". Чи це довго ще потреває, не знати. Зміна наступить аж тоді, як комуністична акція зачне даватися в знаки самій правлячій польській партії.

Ми здані лише на себе. Тому мусимо, з огляду на нову акцію Комінтерну, нищити не лише явних, але й більш небезпечних, закаптурених большевиків, які потайки вдираються в наші орґанізації: **поки не пізно... На це** добре звернути увагу і там за океаном — серед українців в Америці.

КРАДЕНИЙ ТРИЗУБ

(Надіслане з Праги).

Коли Центральна Рада в Києві проголосила своїм 4. універсалом самостійність Української Народньої Републики в січні 1918 року, то ухвалила також український національний герб — **тризуб.** Були ріжні проекти нашої національної емблеми. Пропоновано. як державний герб. козака з мушкетом, що був на печатках козацької України; інший проект — архистратига Михайла, як герб міста Києва, або зображення льва, як герб міста Львова. Але Центральна Рада виявила глибше історично політичне розуміння справи. Вона не взяла названих емблем за державний герб України, бо вони не мали всеукраїнського значіння. Навіть козак з мушкетом — герб української козацької держави — не був символом соборної України. Адже козацька держава в 17.—18. віках була тільки на Наддніпрянщині, та й то головно на Лівобережній Україні, так, що поза її межами була більша частина земель, заселених українцями. Тризуб, знак старої київської держави, мав куди більше поширення. Сліди його знаходимо від Карпатів аж до Тмутороканя на північнім Кавказі, словом, усюди там, де була сила і влада київської княжої династії, потомків Володимира Великого та Ярослава Мудрого. Ніхто не заперечував права України на свій герб — тризуб, — що був свідком тисячелітньої нашої історії. Цікаво зазначити, що відомий німецький історик професор Травтман, переклавши на німецьку мову київський Літопис Нестора, прикрасив його жовто-блакитним тризубом.

Але в 1936 р. заявили свої „права" на тризуб російські фашисти, що мають свій центр у Німеччині, в Берліні. Це так званий „Національно-Трудовий Союз", або „Національний Союз Нового Покоління". Їхній орґан „За новую Росію" з березня 1936 року містить ухвалу ради цього Союза, щоб від нині знаком „Національно-Трудового Союза" був тризуб, „присвоєний у недавнім минулім українськими уґрупованнями". Тризуб має бути на російськім трикольорі з написом „За Россію" і буде нагрудною відзнакою членів цього союза. „Ми відбираємо українцям право на виключне користування нашим загальнорусским знаком", пишуть редактори „За новую Россію".

Звичайно, від того, що якась там купка московських політиканів на еміґрації відмовляє українцям права на тризуб, нічого в світі не зміниться. Той факт, що найбільші українoжери поміж москалями зрадили свої національні емблеми і горнуться під захист українського тризуба, показує, що серед росіян після панування большевизму панує політична порожнеча. Ми би зрозуміли, колиб російські націоналісти в Берліні вернулися до старо-московської емблеми — святого Юрія або навіть до царського двохголового орла, що був перейнятий московськими царями після упадку Царгороду. В цім був би певний сенс традиції. Але тризуб? Чи не є це творчість „малоросів", що хотять за всяку ціну, навіть фальшуванням історії, звязати Україну з Московщиною спільним гербом? Що тут без „теж-малоросів" не обійшлося, бачимо з того, що в „Національно-Трудовім Союзі" бере активну участь Василь Шульґін, відомий монархіст, редактор „Кієвлянина" і несамовитий ненависник усього українського. Може це його „винахід", щоб хоч чимбудь „допекти" осуружним „мазепинцям".

З. П.

„ЛІТОПИС ЧЕРВОНОЇ КАЛИНИ"

Перед нами VII-мий річник ілюстрованого журналу історії та побуту **„Літопис Червоної Калини"**, числа 1—12; сторін 280; Львів, за 1935-тий рік. (Редаґує **Василь Софронів-Левицький).**

Цей журнам здобув собі вже попередніми роками загальне признання. До нього відчуває наш читач окремий сердешній сентимент. Цеж на його сторінках списують історію нашого недавно-минулого, а кому ж воно не є дороге?

На зміст річника „Літопису Червоної Калини" за 1935-тий рік зложилися: **спомини, історичні нариси, вірші та оповідання, рецензії й замітки, матеріяли й документи, бібліоґрафія, посмертні згадки і ріжне.** У великій мірі прикрашують кожне число цього журналу **ілюстрації,** головно ілюстрації героїв та подій з визвольної війни. Розуміється —найважніше для нас тут: історичні нариси, спомини і матеріяли та документи. Це, так сказатиб точніше, властиве писання, чи записування історії. Вірші й оповідання, хоч як вони вдатні й гарні, а в „Літописі Червоної Калини" навіть конечні, бо інакше журнал був би занадто сухий, вони завжди тільки додатком. Додатком також інші відділи журналу, як рецензії й замітки, бібліоґрафія й ріжне.

Задалеко завелоб нас вичислювати ввесь цінний матеріял, поміщений 1935-го року в „Літописі Червоної Калини". Слід зазначити, що 27 авторів оголосили в ньому в тому часі свої історичні нариси, а 26 свої спомини. 22 автори виступили з віршами й оповіданнями.

Кожне число „Літопису Червоної Калини" гарно оформлене. Крім коротких річей тут і довші, з продовженням у другому числі. Цього року звертають увагу на себе такі довші речі: **Ф. Мелешка,** Нестор Махно та його анархія; **І. Вислоцького,** 16 місяців у рядах Київських Січових Стрільців; **д-ра І. Карпинця,** Історія 8-мої Галицької Бриґади й інші. Чи не слід би їх видати окремими відбитками й поширювати ще окремо як книжечки? Те саме робитиб і з деякими вдатними і цікавими оповіданнями!

Вкінці одна заввага: Здавалось би, що вже 17 літ „по війні", отже не буде вже матеріялів, щоб їх ще друкувати про ті часи. У дійсності, сьогодні — 17 літ по Великому Зриві — треба сказати, що досі тільки маленька частинка матеріялів про наше недавньо-минуле оголошена, що є ще багато справ і річей, що про них конечно написати, що живуть іще люди-свідки недавніх визвольних подій, які знають ще неодно, що було, а що ніде ще не є записане. А скільки ще таки готових матеріялів-документів і готових споминів очевидців, а то й споминів героїв тих часів чекає своєї черги, щоб появитися друком і вратуватися від забуття для майбутніх поколінь! На брак матеріялу „Літопис Червоної Калини" і видавництво „Червона Калина" не можуть нарікати!

Останніми часами завважуємо, що історично-визвольницький матерія видають й інші наші видавництва. „З їдженням збільшається апетит", каже німецька приповідка! Коби збільшився збут цього роду книжок у нашому громадянстві! Якраз якнайбільшого поширення й розросту бажаємо й „Літописові Червоної Калини"! — („Новий Час").

Евген Яворівський.

УЛАС САМЧУК

ҐОРИ ҐОВОРЯТЬ

Роман у 2-ох частинах.

Частина друга.

47

13.

Кіті поважно захворіла. Прибита мати билася, мов муха в павутинні. Примочки, компреси, молитви, лікарі — все дарма. Нічого не помогло. Йонаш натомісць десь віскіпав і приволік здоровенного псюру бернадина, привязав його й нещасний вязень наповняв темні лісові ночі сильним виттям. Вітер не встані заглушити його голосу. Вовки далеко обходили хату лісничого й, таким чином, пес цілком виконував своє завдання.

Вертаючися пізно вночі, лісничий був певний, що не зустріне коло свого кубла тих сумрачних з перламутровими очима сотворінь.

Але на Кіті це вплинуло зле. Виття пса, вітру, вовків творили навколо прикре й непривітне середовище. Їй хотілося сонця, спокою. Їй ввижався стрункий пахучий ліс, земля вкрита грубою верствою рудоватого моху, прозорі великі краплі води, що застигли на розчервонілому з чорними вусиками обличчю.

Як прибув пес, мрії її прибрали ще більш хоробливих форм. Здавалося, що батько навмисне приволік того пса, щоб він порушував її спокій. Вони обидвоє не говорять. Цілий місяць між ними взаємний бойкот. Ніхто тепер так не почував своєї правоти, як Йонаш і, разом, ні одна душа не могла більш, як Кіті, бути переконаною, що причиною всіх нещасть є ніхто інший, як її батько. Йонаш лютував, лаяв Цоканів, посилав їм якнайбільше в пельку холер і святочно обіцяв, що при першій можности, скрутить хоч одному з них карк.

— Слухай, — шепоче стара. Дитина хоріє. Вона вже навіть не плаче. Вона дістане сухоти. Що ти собі думаєш?

— Не я тому виною, — грубо відповів він.

— Алеж вона вмре.

— Відчепися! — скрикує він раптом. Ви з мене вимотали нерви. Ви хочете загнати передчасно мене в могилу! Що вона собі вбила в голову? Вона уявляє собі, що я якась ганчірка, покидьок, з чим можна собі бавитися, як їй лише заманеться. Вона хоче, щоб я йшов до тих мужиків, ставав перед ними навколішки й цілував їх постоли! А все, щоб задовольнити її примхи, щоб звести її з любовником, щоб доконати свого! Але будь я проклятий, коли мене ця химерна дівчина поставить на коліна! Я ще їм усім покажу. Я ще її коханця вперед, ніж з нею до шлюбу, пішлю на шибеницю. Я вже маю проти нього докази! Зрадник, ренеґат, продажна зволота!

Зривався, гасав по хаті, лютував. Його обличчя корчилося тисячами бридких грімас, ніс набрякав, вуха віддувалися. — Хай вмірає! Хай вмірає! — шиплять його здрігаючі уста. — Тут війна, боротьба! Тут батьківщина в небезпеці!

— Алеж і вона не менше тебе страждає за батьківщину.

Йонаш призирливо стискає широкі качачі губи. Стара знизує сухими плечима, втирає сльозу й вертається до дочки.

— Дитино, — шепче вона. Кіті моя люба! Тиж знаєш, як мені боляче на все це дивитися! Зїж хоч щонебудь...

Кіті лежить і ні одна її жилка не ворушиться.

— Кіті! Він божеволіє. Що ти собі думаєш, дитино? Він увесь лють. Він не спить ночами, а все десь гасає.

Кіті повертає голову й кидає на матір байдужний погляд.

— Він зробить якийсь злочин...

— А все для того, — ледви чуйно говорить Кіті, — щоб переломити мене. Все на те, щоб зруйнувати цей край і віддати його в руки ворогам. Знаю. Він хоче забити Дмитра. Хай зробить це.

Дівчина так висловила, що стара здрігнулася.

— Кіті! Боже мій, Боже мій! Що ти думаєш?...

— Так, мамо, — спокійно продовжує Кіті. — Я зроблю також великий злочин. Він тиран. Так, батьківщина вимагає жертв, але не тих, що думає він. Він запер мене в отсі гори, обставив дикими лісами, оточив вовками, жахами, приволік отого пса.

— Дитино! Ти несправедлива. Тиж любиш наші дикі ліси!

Кіті не відповіла на це.

...Він хоче моєї смерти, вбиває мою любов, глумиться й топче найсвятіші мої почування. Він... він... — І їй робиться шкода себе, уста її тремтять, витягаються у літеру о й на очах збігають блискучі сльозинки.

„Боже мій, Боже мій! Защо післав ти мені, о, Всевишній, ці муки? Великий всемогучий Боже! Зглянься надо мною, пішли в мою хату хоч один промінчик твоєї великої ласки".. — молиться стара.

А Кіті німа. Вона лежить, дивиться сухо й безглуздо на стелю. До її свідомости лише частинно доходять благання матері. Її серце наповнене згустками траґічної любови й не приймає до себе жалю й співчуття. Воно піде на все, переступить всі границі, зломає найсвятіші закони..

Кіті заплющує очі. І раптом з якоїсь безодні й темноти до неї сягнули чиїсь ридання. Відкриває очі й пізнає матір, що ридає.

Тоді Кіті обертається і встає. — Це ти, мамо? Так. Це вона. — Кіті широко відчинила очі й дивиться на невеличку, схилену постать коло свого ліжка.

Тоді починає все розуміти. Скидає з себе ковдру, спускає з ліжка нагі ніжки, торкається ними встеленого медвежою шкурою помосту й обнімає голову матері.

— Мамусю, — шепче Кіті й гладить матір хисткою рукою. — Мамусю! Не треба. Не побивайся. Мамунечко, добра моя мумусю! Сердечна, щира, золота мамо! Встань. Ну встань, підведися. Глянь на мене. Дивися, мамусю, я вже знов твоя Кіті, твоя доня.

Мати тяжко підводить голову. На обличчю висять краплі сліз. Кіті обнімає її й пристрасно горне до своїх грудей.

— Мамусю, мамусечко! Я тебе дуже, дуже люблю. Ти щира, ти не маєш злого в серці. Ти вільна від великого гріху. Ти можеш ясними й чистими очима дивитися в обличчя правди. І я щаслива, що маю таку маму. Щаслива, що маю коло себе хоч одну душу, що їй можу геть усе, до єдиного слова, сказати. А сказати хочеться багато. Безліч хочеться сказати, тільки соромно, мамусю. Соромно все сказати. Думаєш, що будуть про тебе зле думати, що не зрозуміють тебе. Думаєш, що ти станеш меншою в очах людей. Воно не треба цього соромитися. Боже! Колиб я мала сили сказати всю правду й не соромитися. Мамусю. Навчи мене тих слів, що ними можна сказати правду!

Очі її заблищали слізми радости. Вона ще більше горнеться до матері. Чує, що їй стає лекше, що в нутрі її розтає щось те тяжке згусле.

— Мамусю! Не думай, що я така зла. Я добра, але ображена. Подумай, мамусенько, як мені тяжко. Подумай, в який час я росла, виховувалася. Ґімназія, початок війни, війна. До всього ось це нещастя. Я ніколи не зазнала відрадної хвилинки. Пригадую школу. Тяжкі, касарняні мури. Сухі, мов перґамент, чернечі обличчя виховників. Вічне переслідування жахливою системою виховання. Ми не мали права сказати слово отверто.

(Дальше буде).

Жидівська загадка.

— Вгадай, Моріц, що воно таке: перше ходить, друге ходить, третє ходить, а четверте не ходить.

— Не вгадаю.

— Ну, та цеж моїх четверо дітей.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

В ІМЯ ПРАВДИ.

Гр. Павло Углицький, відомий музик і композитор, подає поправку до моїх уваг про російського баса Шаляпіна, поданих тут в уступі під наголовком **„Де сором"**. Гр. Углицький пише:

„Я брав участь у цій виставі і знаю, як воно було дійсно. Було це так:

„Була вистава, де брав участь Шаляпін. Усі хористи (їх там було понад сто людей), просили до того часу довго канцелярію і всіх чиновників, щоб їм прибавили гонорар. Відп відь була одна: „Завтра". Тому всі згодилися, що як буде Микола 2-гий у театрі, то після першого акту прямо зі сцени просити царя, значить через голову тих чиновників. Зробили це тому, бо не тільки артисти, а й увесь нарід думав, що Микола добра людина, а тільки нічого не знає про те, що народові потрібно. Як завіса опустилась і піднялася знову на поклін, то всі раптом упали навколішки, обернувшись до царської льожі, де сидів той сатрап. Між ними був і Шаляпін. То як всі впали навколішки, співаючи „Боже царя храні", то відчуйте положення одного чоловіка, що захотів би відійти або стояти й мовчати. Чи мав робити себе якимсь героєм? Чи вже мав бути з усіми? Тому так і притрапилося, що він мусів також з усіми робити те саме.

„Природно, що публика бачила тільки те, що зробилося, а чому, того вона не знала. Тому вона й перекручує на свій лад по свойому, бо дійсности не знала.

„Що він казав про себе, що він російський мужик, то так, а що він сказав: „покажіть мені царя, і я готов поклони бити", то вже варіянт, що понижує такого артиста, і це неправда".

ХТО ВІДПОВІДАЛЬНИЙ?

Американський уряд узявся душити моряцькі бунти, що останніми часами сильно намножилися.

Звісно, бунт, себто непослух, на морю — серіозна справа. Може через нього загинути корабель, добро й люди.

Одначе те, що тут називається бунтом, це звичайний страйк робітників. Правда, фахові моряки відай цього не робилиб. Зроблять це моряки нефахові, себто люди, що звичайно працюють на суходолі, а до морської служби кинулися як до останньої дошки ратунку.

Хтож тут винуватий за те, що ці люди, привиклі до умов праці на суші, не поводяться як фахові моряки? Самі тільки робітники? А підприємства, що наймають нефахових моряків, щоби збити заплату фаховим, не відповідальні? А громадянство, що не знає ніякої заради для безробіття та заганяє людей, що моря не знають, до праці на морю, теж без вини?

ПОЛІТИЧНИЙ ПОЄДИНОК.

Доносять з Будапешту про новий мадярський політичний поєдинок.

Посварилися з собою премієр Ґембеш та провідник селянської партії Екгардт. Посол Екгардт сказав у комітеті мадярського парляменту, що скільки разів Ґембеш брався до заграничної політики, він усе її попсував. На це Ґембеш крикнув: „Це безличність!" За це Екгардт визвав Ґембаша на поєдинок. Це значить, Екгардтові відобрано честь і він міг дістати честь свою назад аж тоді, як поллється Ґембешова кров.

Стріляли до себе, не поцілили й розійшлися, не помирившись. Цікаво, що це значить? Чи знайшов Екгардт свою честь? Чи далі ходить без чести?

ФРАНЦУСЬКА ПРАКТИКА.

Опис поєдинку насуває питання: чи не тому розійшлися поєдинкарі, не перепросившись, бо стріляли лишень раз?

У Франції, де політичні поєдинки теж дуже в моді, противники все розходяться замирені. Але в Франції є звичай, що противники стріляють до себе два рази. Перший раз визовник стріляє в повітря, а визваний у землю. Потім лікарі оглядають противників, чи не ранено котрого припадково. Ран нема, і тоді секунданти кажуть, що честь ще не задоволена, і противники стріляються ще раз. Цим разом визовник стріляє в землю, а визваний у повітря.

Лікарі знов оглядають, чи не зімлів хто, а потім противники подають собі руки на знак, що гонор привернено тому, хто його був утратив, і всі розходяться мирно.

ТАК РОБИТЬСЯ БИЗНЕС?

Одна організація американських айришів у Брукліні виступила на публичних зборах з закликом до німецького консуля в Ню Йорку постаратися, щоб німецькі підприємці в Німеччині перестали виробляти й посилати на продаж серед айришів забавочки в постаті свинок, мальованих на зелено.

Німці впали на думку робити такі свинки, бо св. Патрик, патрон Ірляндії, кажуть, був пастухом, а айриський національний прапор кольор є зелений. Звісно, німцям це видалося чомусь гарним символом, хоч відай не треба багато уяви, щоб догадатися, яке враження може викликати така забавка на айришів.

Пригадуються часи, як німецькі підприємці посилали товари в Галичину, друкуючи на паках отверто: „Ausschuss ware fuer Galizien bestimmt" (дрантя, призначене для Галичини).

ЧИ ЦЕ ЗАРАДА?

Резолюція айриського товариства за апель до німецького консуля підносить питання: Пощо аж такої резолюції, щоб здержати висилки зелених „айриських свинок" в Америку?

Якщо ці свинки справді ображають айриські національні почування, то треба було аж до консуля апелювати? Невже сама національна свідомість айришів не вистарчала?

У ЧОМУ ОБРАЗА?

При тій нагоді айриська організація заходить далеко в фільольоґію та виясняє, що це анґлійці придумали „айриські свинки" ще 150 літ тому, коли слово „свайнгерд" означало не тільки свинопаса, але й пастуха овець.

Це підносить питання, що є нечесне в пасенню свиней. Або, чим „ліпше" пасення овець від пасення свиней?

Адже це відай був айриський посол в анґлійськім парляменті, що як противник зробив натяк на те, що він пас свині в своїй молодости, відповів: „Пане после! Ви кажете, що я в дитинстві пас свині. Ну, це ваше велике щастя: якби ви були свині пасли в дитинстві, ви паслиб їх ще й тепер!"

ВОСКРЕСНИЙ ОСТРОВ

Анрі Лявашері, бельґійський член виправи бельґійсько-французьких учених до Воскресних островів, помістив у паризькому часописі „Пті Парізієн" обширний і цікавий опис подорожі до загадочного острова на Тихому океані.

Воскресний острів дуже мало відомий для тих, що люблять заглядати у ґеоґрафічні мапи. Це одна з найдальших, чи пак найсамітніших людських осель на землі. Є цей острів на Тихому океані між 27°19' південної ширини та 109°20' західньої довжини від Ґрініча. Яких 4,000 миль віддалений від побережжя Чіле, до якого належить, а 2,800 миль від французьких островів Полінезії на заході.

Простором острів є завбільшки як Париж і ще половину. На острові живе всього 400 людей, що стараються про пашу для 50,000 овець. Ліса на острові взагалі нема. Кілька дерев лише росте довкола села Ганґ-Ро, в якому є католицька каплиця та кілька хат. Один радіоапарат переносить у цю самотину музику джезу з цивілізованих континентів, а зрештою острів вульканічного походження, без усякого звязку з рештою світа. Чілійський шкільний корабель причалює до побережжя Воскресного острова лише раз на рік і це все.

Та і ті вчені, як і ніхто інший, взагалі не подумали би про цю точку на океані, колиб на ньому не було ориґінальних памятників з вульканічної ляви і то деяких стоячих, деяких лежачих. Ті статуї, що подобають на людську голову, високі 10 до 30 стіп, а важать 5 до 10 тон! Є їх понад чотириста здовж пустого побережжя острова. Саме ті статуї ляви рознесли по всьому світі славу загадочности Воскресного острова, а вчені займаються дослідом цієї загадки: що представляють ті статуї, з яких часів походять і до якої культури належать?

Вперше, наскільки відомо, европеєць побачив той острів 6. квітня 1722. р. Був то голяндський адмірал Мінгер Яков Роґевен. Тому, що саме того дня було Воскресення, адмірал назвав острів Пасхеілянд (Воскресна земля) і під тією назвою — Істер Айленд, Остернінзель, Ісля де Паскуа — відомий він нині всюди. Роґевенові здавався острів доволі заселений. Еспанці наново відкрили острів 1760. року та назвали його Сан Карльос.

Славний капітан Кук був у 1722. році два дні на острові і він дав перший опис острова. Французький подорожник Ля Перус задержався тут кілька літ пізніше й він одинокий із чужинців здобув довіря тубільців. Кожного іншого чужинця мешканці острова обкидували камінням, а 1860. року мурини забрали добру половину мешканців острова, мужчин і жінок, до неволі на перуанський континент. Решту здесяткували і після тієї траґічної події вимерла еліта туземного населення.

Коли місіонарі святого Серця з Парижа 1864. року переводили катехизацію на острові, було там усього 300 душ туземного населення. Ті місіонарі перші знайшли загадку острова: якісь деревляні таблички з написом невідомим письмом, якого й до сьогодні не зумів відгадати ніодин учений.

Цікаве, що це письмо, одиноке відоме на Тихому океані поза Маляйським архіпеляґом, не має ніякої схожости з маляйською азбукою. Мадярський учений Гевеші, що живе в Парижі, твердить, що це письмо має звязки з написами з передарійських часів Індії, себто 2,500 літ перед Христом.

Це сензаційне відкриття вченого Гевешія вказує на давнє азійське походження населення Океанії. Та це доказує ще й більше, а саме, що тому тисячі літ, багато перед нашими „досконалими" засобами перевозу, Тихим океаном плавали кораблі та перевозили цивілізацію з континенту...

Цікаве, що досі ще взагалі поправді не бралися науково розслідити ті знахідки. Не лише археольоґія, але й ґеольоґія, зоольоґія та ботаніка острова замало відомі.

Мешканці Таґіті назвали Воскресний острів, як його пізнали, Рапа Нуі. На цьому багатоіменному острові останеться до дальших відкрить найпопулярніша загадка: памятники з ляви в формі людських голов. Хто їх і як зробив? Тяжко зрозуміти, як люди дали собі раду з камінням, що важить 40,000 — 100,000 фунтів! І зрештою таксамо загадочне, чому поставили такі памятники?

А. Купрін.

БОЖА РИБКА

Було то перед світанком: темінь зникала. Рибалки закинули сіти. Нічю світив місяць, то було мало надії на велику ловлю. І так теж було. Як витягли сіти, було в них усього кілька чибриків (скумбрій), миньків, і дві-три медузи, коліру перлової маси. Коли рибалки висипали тієї трохи риби, побачили, як серед неї кидалася якась незвичайна риба, круглава, плоската, а маленька, що їй знайшлось би місце і в долоні. На хребті мала риба гарну, густу, прозірчасту луску; голівку ледвиледви видно, очка чорні а довкола них жовте колісце, а всеньке її тільце довкола золотом забарвлене. Та найбільше на рибі пізнати було дві ясні плями, з кожного боку по одній, неоднакові з вигляду, голубі наче небо. Ще досі ніодин маляр не поклав на полотні такої барви.

А до нас, що ми там були, рибалка каже:

— Це божа рибка. Рідко зловиться.

Тоді то приніс один із хати велику скляну посудину, наповнив її солодкою водою та вкинув у неї рибку. Вона скоро плавала все в тому самому напрямку й торкалася плавцями скла. Коли хто доторкнувся рукою, рибка відзивалася якимсь слабим голосом і ще скоріше стала плавати довкола посудини. Вертіла без упину чорними очками, а з ясних плавців розсипалися каплини води.

Рибалка говорив:

— Не поживе довго. Такі риби, коли й одну хвилину знайдуться без морської води, мусять згинути.

І справді на вечір риба була нежива. Потім нам рибалка оповів таку леґенду:

— Коли Ісус Христос третього дня воскрес із мертвих, не вірили ті, що були йому найближчі, що це він. І коли прийшов між людей та говорив їм, що це він, усі втікали, боялися та відрікалися його. Так його відреклися ученики, ба й апостоли та жінки, які були прийшли побачити його гріб. Вкінці Ісус прийшов до матері своєї.

Як мати побачила його, то злякалася. Ісус сказав їй:

— Будь поздоровлена! Не бійся. Я твій син. Я воскрес із мертвих, як це про мене було наперед сказано у святих книгах. Мир тобі!

А вона, вся дріжучи із страху, сказала:

— Коли ти справді мій син, вчини яке чудо, то я тобі повірю!

Коли Ісус побачив, що й вона сумнівається, сказав:

— Чи хочеш, щоби я цю рибу, що тут печеться на вогні, оживив? І чи тоді повіриш?

І взяв двома пальцями рибу; та як лише підняв її, вона стала пручатися й оживати.

Коли це побачила Мати Божа, припала до ніг Ісусових і стала цілувати їх.

Відтоді назвали цю рибу божою рибкою. А ті ясноголубі плями, що їх має на тілі, це сліди Ісусових пальців, коли він узяв був її та підніс угору.

— Як почуваєшся в подружжі?

— Я попросту відмолоднів! Як за шкільних часів — курю тепер потайки, крадьки!

НА ЦВИНТАРІ

(Образець із Совєтів, написала д-р Бекер.)

Гарне, соняшне літнє пополудне. Широкими вулицями ідуть люди та шукають соняшного боку, щоби схопити можливо найбільше соняшного проміння. Незадовго прийде зима й буде їм страшно студено, бо тієї трохи крови у виголодженому тілі не дуже їх огріє.

Багато людей впаде мертвих, або попросту одного ранку не зможуть устати, будуть занадто немічні. Легко віддадуть останній дух, а потім віднесуть їх на цвинтар до тих багатьох, що перед ними відійшли.

Страшно запущені виглядають християнські гроби в сьогоднішній Росії.

Я ішла середнім хідником. Право- й лівобіч лежали розвалені гарні мистецькі будівлі. Сумний образ представляли християнські гроби, а жидівські окописка вдержані в найліпшому порядку.

Я старалася прочитати написи, що вийшли з віруючих і добродушних сердець і оглядала гарні памятники. Мої очі стрічалися всюди з пусткою та безбожними малюнками. Ніодин гріб не вратувався від божевілля і нищення.

Нові гроби товаришів були в зовсім іншій частині. І по смерти хотіли замітно відділити минувшину від теперішности.

Привозять їх червоним караваном. Люди зодягнені на-червоно йдуть при каравані, похожі на середньовічного ката. І отворена труна червона. Віко несуть перед караваном приятелі. У сірих одягах ідуть за караваном своякі. Діти, які стрічають похорон, підскакують і спинаються, щоби краще побачити покійника. Ніхто їм не боронить. За кожним рухом каравану труна з покійником так трясеться, що здається голова відірветься та впаде на землю. Здається ніби покійник сумно похитує головою над тією маскарадою. Над гробом один товариш виголошує політичну промову, хвалить покійника за його працю та взиває живих, щоби його наслідували. Ніодного слова розради й любови, ніодного проминчика надії на нове побачення. Віра це „одурманнювання народу" і „шкідливий тягар". Тому теж її переслідують.

Треба мати дуже багато відваги, щоби просити священика на похорон. Такі похорони наражені на всякі переслідування. Жалюгідні жарти роблять собі коштом ожалоблених.

Я вдячна долі, що мені дала нагоду бути на похороні в Совєтах. Саме, як я була при головній брамі побачила я невеличкий похоронний похід, як увіходив. Молода жінка поспішала скоро попереду, перебігла попри мене та відійшла до каплиці. Із каплиці вийшов священик у старому, помнятому одязі. Вона взяла його за руку та із плачем упала на землю. Священик підняв її лагідно й обоє пішли назустріч похоронові.

У труні з негибльованих дощок спочивало — як я пізніше довідалася — тіло відважної доброї матери. Глибоко в серце своєї дитини влила вона віру, так що ця не зважала на всякі переслідування й насильства і постановила похоронити маму по християнськи. Може й це, що дочка була дуже гарна, сказала ҐПУ дивитися на цей похорон крізь пальці. Їй виїмково не відобрали права купувати хліб, що звичайно в таких випадках буває.

Нараз лице молодої жінки нахмурилося. Я глянула туди й побачила кількох юнаків і дівчат ріжного віку, як вигрівалися до сонця на цвинтарі та танцювали на свіжому гробі. Сміються і викрикають, наче ждуть якоїсь незвичайної забави та задоволення. Не уступаються з дороги, не пропускають похоронного походу. Регочуться і викрикають соромницькі слова, наслідують священикові рухи і жінчин плач. Дівчата стараються звернути на себе увагу майже ненакритим тілом. Вони на-пів голі. Один юнак обняв дівчину та жбурнув нею на священика.

Безсоромність.

Обурення видно в очах і на лиці ожалоблених і інших людей, одначе вони мовчать, а з тієї мовчанки видно, яке страшне насилля заподіяно над християнським народом.

Жевріючі темні очі молодої жінки перебігають від одного до одного. Віддихає глибоко. Здається більше не може вже заволодіти над собою та що ось-ось кинеться на дівчину.

Та озвався голос блідого, виголоднілого священика й успокоїлася жінка. Слова звучать зпочатку мягко та дріжуче, потім священик опановується. Говорить чимраз виразніше й тепліше. Не звертає уваги на юнаків і дівчат, які поводяться наче невідподальні діти, говорить голосно: про терпіння й муки людського життя на землі, про голод і нужду, про суєту, яка вдолі на землі царить, і закінчує, потішаючи.

Посміх юнаків і дівчат ступнево меншав. Виглядало, що ними заволоділо зовсім нове почування, яке зветься стид, якого вони не знають, бо його в них ніхто не пробуджує.

Дівчата відходять, схвильовані. Настає тишина. Чути лише священикову молитву. Похорон міг відбутися без перепон.

Я ждала, аж ожалоблені самі засипали гріб.

На сусідній стежці, недалеко від мене, один юнак хоче обняти дівчину.

Вона відтручує його.

Він уперто противиться і його глумливі слова заглушили молоду ростинку стиду й розсудку, яка щойно стала прозябати в її серці з одідиченої крови її побожних предків. Юнак знову переміг. Він став наново опоганювати гроби. Дівчата ще вагаються, чи прилучитися до нього. Тоді з його уст стали падати слова так скоро, що я не могла розуміти його. Я бачила лише страх на лицях. Дівчата покорилися йому.

Горе тому безбожникові та його учителям, як прийде день — а він прийде! — як устане закріпощений нарід у страшному гніві та освободиться від тієї безсоромности й підлоти!

З оголошень.

Першорядний кравець. Спеціяльність: Направа старих убрань. Старі діри виходять, як нові.

СВЯТЕ ОЗЕРО МАНОСАРОВАР.

—o—

У Тибеті є озеро, яке належить до тих, що лежать найвище понад рівень моря, а саме 14,000 стіп. З Індії та Тибету приходять паломники, щоби викупатися у Святому Озері. Озеро присвячене богови Брамі, символові вічного буття вселенної. Міліони людей в Азії вірять, що вистане скочити у Святе Озеро, щоби людина очистилася від гріхів. Італійський дослідник Тибету, Дж. Тучі, який відвідав і Святе Озеро, описує цю невідому чужинцям околицю:

На берегах озера пасуться стада овець і „яків" (тибетанських буйволів). Північними та східніми просмиками, які ведуть до озера, сходять розбишацькі ватаги та нападають на паломників. Недалеко від Святого Озера Маносаровар є девять монастирів. Ми побували десять днів, щоб обійти озеро та відвідати монастирі. Ввесь цей час були ми на висоті 14,000 — 20,000 стіп понад рівень моря. Коли подує вітер, хвилі озера викидають багато риби на суходіл. В одному з девяти монастирів бачили ми величезну купу засмердженої риби.

Ніхто, ні священики ні люди, не їсть тієї риби, поки вона свіжа тай не важився би її вбити. Побожні люди лише збирають рибу на купу та лишають її, щоби сушилася.

Щойно тоді можна її їсти. Скорше, заки висушиться, був би смертельний та непрощений гріх убити рибу та зїсти її.

Багато величезних стад овець це одиноке багатство тамошнього населення. Вовна овець служить замісць грошей, коли туди поприходять індійські торговці. Є в околиці також великі поклади золота, одначе тибетанська влада якнайстрогіше заборонила добувати золото. Заборонено добувати й інші метали з землі. Люди послушні приказам, тимбільше, що вірять, що коли добувати з землі металі, то тим ослаблась би врожайність землі.

Коли прийде вістка, що опришки зійшли з гір, людей проймає жах. Кожний ховає все, що може, в монастирях, бо опришки не важаться нападати на монастирі. Заносять на безпечне місце передовсім вовну та ячмінь, ці два головні багатства населення. Здається, що опришки шанують святість монастирів більше із страху, ніж із релігійних причин. Як усі тибетанці, так і опришки вірять у надприродні сили лямів (священиків).

Ми були в монастирі Труґо, як на світанку зявилася ватага опришків. Перед собою гнали тисячі овець, буйволів і коней, які відібрали пастухам. За тим величезним стадом появились опришки, всього трицять людей. Всі на конях. Із европейців у монастирі був капітан Ґерсі і я. Як лише ми запримітили опришків, головною нашою ціллю було переконатися, як вони озброєні. На щастя, мали лише т. зв. тибетанські рушниці. Це довгі непрактичні рушниці, які, щоби з них вистрілити, треба насамперед покласти на спеціяльного деревяного „коня". Зате ми два мали автоматичні пистолі, один кріс і одну рушницю старої марки. Тому можемо почати бій, хоч нас усього два проти тих 30-тьох...

Капітан Ґерсі взяв кінематографічний апарат і пішов назустріч опришкам. Звернув на них апарат і став фотографувати. Опришки злякалися та пустилися втікати, не стараючися взагалі ставити спротиву. Оставили награбовані стада овець. Після тієї пригоди ми пустилися в дальшу дорогу без якоїнебудь перешкоди довкола озера Маносаровар.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Річні збори „Організації Оборони Лемківщини, Західних Земель України", відділу 1-го в Ню Йорку, відбулися дня 9-го березня. Вибрано новий уряд на рік 1936, до котрого ввійшли: Іван Мадей, предсідник; Іван Роман, заступник предсідника; Михайло Баран, касієр; Степан Костів, заступник касієра; Михайло Котлярчик, фінансовий секретар; Степан А. Пельц, рек. секр. Контрольна комісія: Василь Карбовник, Олекса Роман і Іван Чайка.

Новий уряд перебрав касу в сумі $57.21.

Взиваємо всіх лемків-українців в Америці лучитися спільно з нами, закладати в своїх громадах відділи „Організації Оборони Лемківщини, Західних Земель України", щоб спільно дати якнайбільшу просвітну поміч Лемківщині і здержати катівську руку, що змагає до винародовлення і знищення наших братів лемків.

Нововибраний уряд.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

РАЧЕСТЕР, Н. Й. Тов. Запорозька Січ, від. 367, повідомляє, що чвертьрічні збори відбудуться у вівторок, 14 квітня, в годині 7-мій ввечір, в гали парохіяльній, 303 Гудсон вул. Будуть важні справи до полагодження, як також контрольна комісія здасть справоздання. Просимо членів вирівнати свої вкладки, бо в противнім разі будуть суспендовані. — Микитинський, предс.; Антонів, секр.

РАЧЕСТЕР, Н. Й. Сестр. Рожд. Пресв. Богородиці, від. 36, повідомляє своїх члениць, що місячні збори відбудуться у вівторок, 14. квітня, в годині 7-мій ввечір, в гали церковній, 303 Гудсон Евеґ Просимо члениць прийти на означений час, бо маємо важні справи до полагодження. Контроля буде здавати рахунки за 3 місяці. Довгуючим членицям пригадуємо, щоб вирівнали свої довги бо в противнім разі будуть суспендовані. — Олена Скробач предс.; Анастасія Грицак ,кас.; Марія Ходак, секр.

ГЕРКІМЕР, Н. Й. Тов. Запорозька Січ, від. 192, повідомляє всі хсвоїх членів, місцевих і позамісцевих, що з причини Великоднім Свят місячні збори відбудуться в четвер, 16. квітня, в годині 6:30 ввечір, в гали У. Н. Дому при Кінґ вул. Просимо всіх членів прийти на збори. — Комітет.

ФІЛАДЕЛФІЯ, ПА. Повідомляємо членів Тов. Єдність, від. 163, що зогляду на Великодні Свята місячні збори відбудуться в четвер, 16. квітня, в годині 8-мій ввечір, під ч. 847 Н. Френклин вул. Прошу всіх членів прийти на час, тому, що по полагодженню відділови хсправ буде доклад про життя і творчість незабутнього поета І. Франка. — С. Гвіздь, секр.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА, НАД ЯКОЮ ТРЕБА ЗАСТАНОВИТИСЬ.

Братство св. Арх. Михаїла, від. 85 У. Н. Союза, подає сумну вістку про смерть свого члена Стефана Лотоцького, що помер дня 3-го квітня в стейтовім шпиталі на заподлення легенів.

Покійний Стефан належав довгі роки до Молодечого Департаменту У. Н. Союза, а щойно в лютім приступив до старших членів та радів, що тепер буде працювати равом зі своїми старшими товаришами. Та не довго тревала та радість. Перестудився, захорів і по 7 днях пішов на другий світ.

Відвідуючи Покійного в шпиталі й розмовляючи з ним півтори години, я й не думав, що ми втратимо нову здорову силу, людину, що доперва скінчила 17 років життя.

В похороні взяла участь наша молодь, головно та Союзова, що вже є між старшими членами. Серце нам рвалося з болю, що прощаємо такого дорогого члена. Але пропало. Осталися по нім браття і сестри — теж в У. Н. Союзі.

Батько Покійного Йосиф Лотоцький, стоїть у Союзі від 1912 р. Нераз було коло нього так круто, що не було чим оплатити вкладок за родину. В найтяжчій хвилині прийшов У. Н. Союз з позичкою на нові грамоти і родина далі була забезпечена. І чи тепер у тім горю і нещастю не буде родина мати хоч матеріяльну поміч від У. Н. Союзу? Посмертне буде виплачене, хоч Покійний вступив до старших в лютім, а помер у квітні.

Подумайте над тим, родичі наших дітей, а в першу чергу думайте про це ви, матері й батьки, що вже стоїте в У. Н. Союзі. Впишіть тих діточок своїх до нашого Союзу, а ніколи не пожалуєте цього.

О. Костюк, Гейзлетон, Па.

Змістовий лист.

Такий довжезний лист аж на вісім сторінок. Це певне від нареченої?

— Так!

— А що вона пише?

— Пише, що все скаже мені устно, як тільки побачимось.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО ПОТЕРПІЛИМ ВІД ПОВЕНІ.

ДІТРОЙТ, МІШ.

На ріжні цілі.

Відділ Союза Українок ч. 23 переслав до Обєднання $45, призначуючи ту суму на такі цілі: $25 потерпілим від повені, $15 політичним вязням, а $5 на порадню матерей у Львові. Окремо наш відділ жертвував $25 на музей народнього мистецтва в Стемфорд, Конн.

За відділ ч. 23 С.У.А.:
Анна Курило, голова.

—o—

ЕМБРИДЖ, ПА.

На визвольну боротьбу.

Тов. ім. Івана Франка, від. 108 У. Н. Помочі, ухвалило на своїх зборах призначити з товариської каси $5 на визвольну боротьбу та переслати ту жертву через Обєднання.

Іван Ґарбінський, фін. секр.

ТАРЗАН І ОГНЕННІ БОГИ.

(140)

На краю ліса Тарзан стрінув малпи, з якими він був приятелем. Гобаш, їх король, поздоровив його харкотливим голосом: „Тарзан спішиться, як вітер. Чи Тарзан у небезпеці?" „Не тепер", відповів Тарзан, „але я скоро буду".

„Гобаш поможе", сказав король малп. „Всі самці Гобаша поможуть Тарзанові, свому приятелеві". Тарзан потряс головою. „Ні, племя Гобаша не розуміє боротьби людей. Гобаш і його сильні самці згинули би від громових палок злих людей".

Тарзан пішов поспішно далі своєю дорогою, бо хотів у ночі підійти під табор бандитів і придумати якийсь спосіб витягнути їх на отверте поле. Він знав, що як довго вони будуть держатися входу до кратеру, то можуть ставити опір навіть переважаючим силам противників.

Одначе як Тарзан дійшов до точки, з котрої думав їх обсервувати, він застав там уже чималу громаду бандитів, але на своє велике здивування побачив величезну масу людей, щонайменше дві тисячі. Тимчасом його всі олександріяни не числили більше як пятьсот людей.